

ВІДГУК

офіційного опонента Гуменюк Ольги Михайлівни про дисертаційне дослідження та автореферат Пікон Катерини Сергіївни «Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Проблеми і ключові завдання професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи актуальні як в Україні, так і в глобальному контексті.

Широкий спектр особливостей професійної підготовки фахівців для системи охорони здоров'я, яка продовжує привертає увагу українських дослідників, зумовлений насамперед потребами ринку праці, що у багатьох розвинених країнах диктує запити на збільшення кваліфікованого медсестринського персоналу, запити, які лише зросли в умовах пандемії. При цьому на передньому плані формування рівня професійної компетентності фахівців сестринської справи, їх культури мислення, залишається необхідність враховувати зростання рівня його самостійності у професійних діях, його участі у роботі команди фахівців.

Увага українських дослідників до організації фахової підготовки у вищій освіті США визначається тим, що саме там професійній підготовці сестринського персоналу у сфері медичної освіти надається особливого значення. Медичні сестри у США мають фахові обов'язки, які передбачають значний обсяг самостійних дій, вони працюють безпосередньо з пацієнтом як на первинному так і на вторинному рівні медичної допомоги, забезпечують організаційні дії, надають психологічну підтримку, виконують велику кількість лікувальних процедур тощо.

Дисертантка розглянула американську модель ступеневої медсестринської освіти системно і комплексно, адже медичні сестри мають можливість поступово підвищувати кваліфікацію, щоразу здобуваючи вищий науковий ступінь від бакалавра до доктора наук. Система цієї підготовки визначається сукупністю впливів і чинників, які потребують осмислення й регулювання, наукового аналізу, що підтверджує актуальність обраної Пікон К.С. теми дослідження «Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США».

Тема дисертаційного дослідження Пікон К.С. відповідає тематичному плану наукових досліджень Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в межах науково-дослідної роботи «Управління процесом професійної адаптації особистості в системі неперервної педагогічної освіти» (номер державної реєстрації 0107U010127).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 13 від 22.12.2015 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 26.01.2016 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою проаналізовано систему підготовки медичних сестер в США за шістьма рівнями: ліцензована медична сестра або молодша медична сестра, дипломована медична сестра, асоційована медична сестра, бакалавр сестринської справи, магістр сестринської справи, доктор з практики догляду за хворими, або доктор філософії із сестринської справи; встановлено базованість системи ступеневої професійної підготовки кваліфікованих кадрів на інтеграції теоретичної, практичної підготовки, а також активному використанні інноваційних форм і методів навчання як-от: симуляційне навчання, кейс-технології, проблемне навчання, відео- і вебконференції (електронне навчання (E-learning), теленавчання (Tele Teaching), blackboard learn, або веб-орієнтоване навчання), аудиторія активного навчання (Active learning classroom); узагальнено, що перегляд структури освітньо-кваліфікаційних рівнів, запровадження кредитно-модульної форми навчання, підвищення якості освіти та її відповідності європейським нормам на основі нових державних стандартів освіти, створення дієвої системи отримання освіти протягом усього життя, а також використання американського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи уможливають в цілому реформування системи медсестринської освіти в Україні.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційна робота Пікон К.С. є цілісним педагогічним дослідженням, у якому на основі виконання передбачених завдань *вперше*:

– *виконано комплексний аналіз специфіки підготовки медичних сестер у США на різних рівнях вищої освіти – від молодшого спеціаліста (асоційованої медичної сестри, практикуючої медичної сестри тощо) до бакалавра, а також магістра та доктора (післядипломна освіта);*

– *подано комплексну порівняльну характеристику систем підготовки фахівців сестринської справи у вищих навчальних закладах США й у медичних закладах вищої освіти України.*

У роботі:

з'ясовано можливості впровадження американського досвіду підготовки медичних сестер в умовах ступеневої освіти в систему професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні;

– *уточнено зміст понять «сестринська справа», «ступенева освіта майбутніх фахівців сестринської справи»*

– *розроблено рекомендації щодо впровадження позитивних і перспективних аспектів професійної підготовки медичних сестер у вищих*

навчальних закладах США в умовах ступеневої освіти у процес підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в закладах вищої освіти України;
– *подальшого розвитку набули* дослідження реалізації продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в Україні.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати аналізу змісту дисертації та публікацій Пікон К.С. дають змогу висувати та підтвердити наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Ґрунтовне вивчення джерельної бази, що налічує 265 найменування, з яких 103 – іноземною мовою), уможливило виокремлення та обґрунтування авторських висновків та виконання 4 завдань дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечила методологія дослідження *системний підхід*, застосований для комплексного вивчення особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США; *порівняльно-історичний* метод – для оцінювання історико-соціальних передумов становлення системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США; *предметно-хронологічної ретроспекції* – для виявлення специфіки розвитку американської системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи; *структурно-генетичний* – для виокремлення чинників якісних змін професійної підготовки майбутніх фахівців; *компаративний* – для простеження закономірностей розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти, формулювання пропозицій щодо залучення позитивного американського досвіду в практику підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в українських закладах вищої освіти; *класифікації й систематизації даних* – для порівняльного аналізу структури та змісту професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США та України.

Дисертанткою забезпечене чітке формулювання наукового апарату дослідження та його презентація у вступі.

На позитивну оцінку заслуговує оформлення роботи з дотриманням вимог, що висуваються до робіт такого рівня.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює її основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження Пікон К.С. є достатнім. Результати дослідження відображено у 15 наукових працях, з яких 14 – одноосібні, зокрема, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 – у матеріалах наукових конференцій

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки Пікон К.С. можуть бути використані у подальших дослідженнях різних аспектів науково-теоретичної та методичної підготовки майбутніх медичних фахівців різного рівня, а також для досліджень проблем фахової освіти, професійної освіти, вищої освіти тощо.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Закарпатського базового державного медичного коледжу (довідка № 01/54 від 27.01.2020 р.), Луцького базового медичного коледжу (довідка № 01-02/71.2 від 25.02.2020 р.), Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради (довідка № 01-02/128 від 13.04.2020 р.), Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Міністерства охорони здоров'я України (довідка № 15/1614 від 29.04.2020 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення, висновки, визначені та обґрунтовані можливості вдосконалення фахової підготовки сестринського персоналу в Україні можуть слугувати науковою основою для подальшого удосконалення системи професійної медичної освіти в Україні, для розроблення дидактичних та навчально-методичних матеріалів із проблем фахової підготовки сестринського персоналу.

Виявлені особливості, принципи й підходи, форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США відображено в структурі та змісті навчальних планів і програм професійної підготовки фахівців сестринської справи, методичних матеріалах із забезпечення певного рівня освіти майбутніх медичних сестер в Україні; удосконалене методичне забезпечення багаторівневості професійної освіти майбутніх фахівців сестринської справи спрямоване на підвищення мобільності студентів, викладачів і адміністративно-управлінського персоналу.

Обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо впровадження продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в університетах США введено в систему професійної підготовки медичних сестер у ЗВО України для її вдосконалення шляхом запозичення американського досвіду організації професійної підготовки майбутніх медичних сестер.

Зміст і результати дисертації будуть корисними науковцям, дослідникам анонсованої проблеми, викладачам і студентам закладів вищої медичної освіти у процесі ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків,

списку використаних джерел, додатків. Логіка викладу матеріалів дисертації відповідає вирішенню визначених завдань дослідження.

У першому розділі «Розвиток і становлення сестринської справи та медсестринської освіти в США» авторкою, зокрема, проаналізовано фактори, що зумовлюють особливості та необхідність удосконалення системи професійної підготовки медичних сестер, а саме акцентовано, що у США медичні сестри становлять основу первинної ланки охорони здоров'я, їм делеговано права надавати висококваліфіковану допомогу пацієнтам з хронічними і складними станами, але обмежене право призначення лікарських засобів. Проведено системний аналіз і визначено, що основними особливостями медсестринської освіти в США є неперервність, системність і багаторівневність і гнучкість, розгалуженість програм підготовки.

У другому розділі «Організація підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США» дисертанткою проаналізовано особливості підготовки на ступені ліцензованої медичної сестри дипломованої медичної сестри і асоційованої медичної сестри; підготовку бакалаврів сестринської справи традиційно 4 роки та прискорені програми здобуття бакалаврського ступеня, для власників дипломів асоційованої медичної сестри, й тим, хто має базову освіту з несуміжної із сестринською справою спеціальності. Програми тривають, як правило, від 12 до 18 місяців і користуються в США великою популярністю, оскільки створюють можливість підвищувати кваліфікацію, не відриваючись від основної роботи. У розділі також систематизовано зміст та форми організації і напрями підготовки магістрів і докторів філософії сестринської справи в США

У третьому розділі виконано порівняльний аналіз підготовки фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США та України, узагальнено **Особливості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні; наведено важливі статистичні дані та результати** проведено у 2018-2020 рр опитування викладачів закладів вищої освіти України, в яких здійснюється підготовка медичних сестер різних кваліфікаційних рівнів, з метою з'ясувати позицію викладацького персоналу щодо можливостей використання американського досвіду організації медсестринської освіти в Україні. В опитуванні взяли участь 80 викладачів українських ЗВО, в яких готують майбутніх медичних сестер, з яких: 18 – викладачі Закарпатського базового державного медичного коледжу, де здійснюється підготовка молодших спеціалістів (за новою класифікацією – молодших бакалаврів) за спеціальністю «Сестринська справа»; 21 – викладачі Луцького базового медичного коледжу, в якому студенти можуть здобути ступінь молодшого спеціаліста, а також бакалавра; 16 – викладачі Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради, в якому здійснюється підготовка медичних сестер-молодших спеціалістів і бакалаврів; 25 – викладачі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Міністерства охорони здоров'я України, який пропонує

програми підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії за спеціальністю «Медсестринство».

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих Пікон Катериною Сергіївною результатів, вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Здобувачка подає результати опитування серед представників українських закладів вищої освіти щодо можливостей використання американського досвіду підготовки фахівців сестринської справи в Україні. Згідно з відомостями третього розділу дослідження, опитуванням охоплено 80 осіб. Проте, для більшої репрезентативності дослідження, варто було би збільшити кількість респондентів.

2. Здобувачка у третьому розділі згадує, що в останні роки в Україні з'явилися спеціалізації в межах спеціальності «Сестринська справа», зокрема такі спеціалізації як: екстрена медицина, акушерська справа, загальна практика – сімейна медицина тощо. У зв'язку з цим, вважаємо, що варто було здійснити також аналіз програм підготовки фахівців за цими спеціалізаціями і з'ясувати, чим і наскільки відрізняється змістове наповнення фахівців різних спеціалізацій спеціальності «Сестринська справа».

3. Здобувачкою було здійснене опитування серед працівників ЗВО України і проаналізовано дані, отримані в результаті цього опитування. Вважаємо за доцільне видання окремою публікації або публікацій, присвячених саме аналізу даних, отриманих в результаті опитування представників ЗВО щодо того, які проблеми вони вважають актуальними для української системи підготовки медсестер і які аспекти американської системи медсестринської освіти можуть бути запозичені для вирішення цих проблем.

4. У дисертаційному дослідженні привертає увагу інформація про наявність в американській системі підготовки медичних сестер трьох різних типів докторських програм з медсестринства на противагу єдиній можливій програмі доктора філософії за спеціальністю «Сестринська справа» в Україні. Вважаємо, що цікаво було би в рамках дослідження здійснити порівняльний аналіз цих трьох типів програм. Дисертантка подає загальну інформацію про специфіку кожної з програм, проте варто було б здійснити аналіз конкретних навчальних планів за кожною з програм.

5. В роботі дисертантка приділяє велику увагу можливостям використання американського досвіду підготовки медичних сестер в Україні. Відомо, що ефективним способом запозичення провідного досвіду є мобільність. У зв'язку з цим, доцільно було б подати інформацію про можливості академічної мобільності для викладачів українських ЗВО з метою відвідання американських вищих навчальних закладів і запозичення

релевантного досвіду в американській системі підготовки фахівців медсестринства.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Результати, наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено у 15 наукових працях, з яких 14 – одноосібні, зокрема, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 – у матеріалах наукових конференцій та інших виданнях.

10. Висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Пікон Катерини Сергіївни «Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США», подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка є завершеним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки й практики. Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає чинним вимогам, а її авторка Пікон Катерина Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри стоматології
дитячого віку Львівського
національного медичного
університету імені Данила Галицького,
Заслужений лікар України

О. М. Гуменюк

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

С. П. Ягло